

בבא מציעא יא

עניין: טובת הנאה אינה ממון
של"ה מסכת מגילה נר מצוה

(כה) **מעוֹת** מעשר שביד אדם יראה שיחלקנו לעניים בחייו, כי אם מת אדם ונשאר מעוֹת מעשר, נראה בעיני שאין היורשים יורשים אותו רק זוכים בו גבאי צדקה. וסברתי היא לפי מה שאוכיח לפסוק ההלכה שטובת הנאה אינה ממון, ואף הוא בחייו לא היה לו במעות מעשר רק טובת הנאה, וזה אינו ממון להורישו ליורשיו, ומיד שמת טובת הנאה זו פרוחה, כי לא היה אחיזה לטובת הנאה רק לבעל המעשר, וכשמת אז נתבטלה, והמעשר הוא של העניים וזוכים בה גבאי צדקה שהם יד העניים. בשלמא אם היתה טובת הנאה לבעלה נחשבת לממון היה ביכולת להורישו, אבל מאחר שאינה ממון, אם כן כשמת אין בה ממש.

(ל) **תרי התברר** דהלכה טובת הנאה אינה ממון. וכדי לעמוד על ברור הענין הנני מפרש דברי מהר"ם וסוגיא דשמעתא דפרק קמא דמציעא הנ"ל. עולא אמר שם הא

חצירם. אחר כך דחה סתמא דתלמודא לומר דסבירא להו לרבן גמליאל וזקנים טובת הנאה ממון, על כן יכול רבן גמליאל להקנות להם אגב קרקע, ומה שלא הקנה בחליפין לפי שנתינה כתיבה בהו, וחליפין דרך מקח וממכר הוא. ואף שבדחיה זו היה מתורץ עולא, דלא היה הקניה מצד חצירם רק רבן גמליאל הקנה להם אגב קרקע, על כרחך צריך לומר דעולא לא סבירא ליה הכי, דלפי האי תירוצא היינו צריכין לומר טובת הנאה ממון, ועולא סבירא ליה סוף פרק האיש מקדש דטובת הנאה אינה ממון כדלעיל. אלא הדחיין אמר לרבא לא תוכל לדייק דטובת הנאה אינה ממון ממה שלא הקנה בחליפין, דזה נוכל לתרץ נתינה כתיב כו', וכן דייק רש"י ז"ל ולא היא מהאי דכי לא היה להן סודר לאו ראייה היא למילף מינה כו'. ועולא אין מתרץ אלא בתירוצא של רב פפא שאמר דעת אחרת מקנה אותן שאני, כלומר לעולם לא היה רבן גמליאל מקנה להם, כי אי אפשר להקנות מאחר שאינה ממון לרבן גמליאל רק טובת הנאה, וטובת הנאה אינה ממון, אלא רבי יהושע ורבי עקיבא זכה להם חצירם. והא

דקשיא לך הלא רבי יהושע ורבי עקיבא לא עמדו בצד חצירם ואיך קנה להם חצירם, על זה אמר דאין צריך לעמוד בצידו כשיש דעת אחרת מקנה. דהא חצירם הקנה להם רבן גמליאל כי קיבל רבן גמליאל שכירות מהם ונעשה חצירם, והקנאה זו גורמת שיקנה חצירם ויזכה להם אלו המעשרות אף שאינם עומדים בצידם נוחה מתנה זו לקנות, ולא אמרינן דצריך לעמוד אצל חצירו אלא דוקא כשלא היתה בכאן דעת אחרת, דהיינו שנפלה מציאה מהשמים בחצירם שלא הקנה להם, ולא שנקנו להם המעשרות אגב קרקע, דאם כן היה רבן גמליאל מקנה להם, ומאחר שטובת הנאה אינה ממון לא יוכל להקנות להם אלא חצירם זכה להם, ומאחר שהיה רבן גמליאל מקנה להם המקומות, וניחא ליה דליזכו הם במעשרות, אז מקומות ההם קנו להם וזכו בהם אף שלא עמדו בצדם. כלל העולה: טובת הנאה אינה ממון, ואי אפשר להקנות אותה אפילו על ידי קרקע, וגם אם טובת הנאה זו היתה בחצירו של אדם ואפילו היה עומד מצד חצירו לא היה קונה לו מאחר שאינו ממון, כי כשם שאין יכול להקנות כך אינו קונה. והא דקנה חצירם לרבי יהושע ורבי עקיבא, היינו שלהם המעשרות וממון ולא טובת הנאה רק עצמם הם שלהם, וק"ל.

(לא) **על כן** מבורר פסק זה, מי שמת והניח מעוֹת מעשר, שאין בהם רק טובת הנאה, לא יש שום זכות ליורשין בה ולא בשום הקנאה בעולם. על כן יחלק כל אדם בחייו, כי אם בניו יחזיקו בטובת הנאה זו היא שלא כדין. ולא שייך לומר דחצירם קנה להם, דהא הם יורשים חצירם של אביהם כשמת, ואז חצירם יקנה להם טובת הנאה זו, דאין נקנה לאדם דבר שאינה ממון כמו שכתבתי, דכמו שאינו יכול להקנות כך אין קונה. על כן כל אדם יעשה בדעת ולא יביא את בניו לידי טעות, ויחלק מעשרותיו בעוד נשמתו בו נובעת, ואז נשמתו לכסא הכבוד מגעת.

קהלות יעקב סי' יז

ולענ"ד יל"פ דהא דאמרינן צ"מ שם טובה הנאה אינה ממון לקנות בחליפין וצ"אגב, אינו ענין להא דאמרינן בכל דוכתי טו"כ"י אינו ממון דנשאר דוכתי דאמרינן טו"כ"י אינה ממון, פירושו שאינו דבר שלו, דלמד"א טו"כ"י ממון הוא ממונא של הצעלים [להחוס] הוי שלו כפי ערך שוויית הטו"כ"י, ולכריעצ"א ז"ל הוא כולו שלו רק דרמיא עליו מלווה ליתנו לכהן עקב"מ"ח שם] אבל למד"א טו"כ"י אינו ממון לאו ממונא של הישראל הוא, ומשוי"ה אינו עובר עליו צ"מ וצ"י, נפסחים מ"ו, וכן

אבל מ"מ אפינו אי טו"כ"י ח"מ ואין התרומה והמעשר ממונא של הישראל, הא מיכא עכ"פ החורה נתנה לו זכות ליתנה לכל כהן שירצה ויש להסתפק בזכות זה, דיל"פ צ"י אופנים, ד"ל שאין זה אלא רשות והיתר להישראל לעכב המתני"כ תח"י עד שיגיע לידי כהן שהוא רוצה ליתן לו, ואז זוכה בו הכהן מעלמו כזוכה מן הכפקר, ויל"פ דמאחר שזיכתה לו התורה זכות ליתן לכל כהן שירצה עשאתה התורה צעלים על ההקנאה והוא הוא המקנה להכהן ח"ע"פ שט"ס הדבר אינו של הישראל וכענין קני

הכלל דהא דאמרינן בכל דוכתי, טו"כ"י ממון, ואינה ממון, היינו אי הפירות כן שלו או אינו שלו והא דאמרינן הכא טו"כ"י ח"מ לקנות בחליפין היינו שאינו אפילו צעלים לעשות הקנאה וכן

דוכתי, והאח קאמר בגמרא "ולא היא" פ"י לעולם טו"כ"י ממון לענין זה שהישראל חשיב צעלים להקנות ושפיר מהני צ"י קנין אגב והא דחליפין לא מהני משום דהוי דרך מקח וממכר, וגם ר"פ דחשיב ל"י דעת אחרת מקנה הוא מה"ע שט"פ הישראל חשיב צעלים לענין הקנאות לכהן, ועכ"פ כל סוגיא זו הולכת לענין דהוי צעלים על ההקנאה, אבל להגדיל בכל דוכתי אי טו"כ"י ממון להחשב כשלו לקדש בו אשכ וכו"י צ"ל מלאנו הכרע כלל מההיא דר"ג וזקנים ושפיר קי"ל לגבי שארי דוכתי דטו"כ"י אינה ממון.